

HERMANN LÁSZLÓ 135

**(Székesfehérvár, 1890. június 26. – Veszprém, 1966. június 19.)
hegedűművész, zeneszerző, zeneiskolai igazgató**

Hermann László 1890. június 26-án született Székesfehérváron: édesanyja Udvardy Emerika, édesapja Hermann Ede zenetanár volt, nála kezdte meg hegedű- és zeneelmélet-tanulmányait. Fő hangszerén utóbb Kemény Rezső, a Zeneakadémia hegedűprofesszora magánövendéke lett. Zongoratanulmányait Schwarzbach Flóra irányította, orgona-és szolfézsórákat dr. Kneifel Ferentől, a székesfehérvári bazilika karnagyától és Kersch Ferentől, az esztergomi főszékesegyház regens chori-jától vett.

A középiskola elvégzése után Hermann László a Zeneakadémia három szakára nyert párhuzamosan felvételt: zeneszerzésből Herzfeld Viktor, hegedűből Kemény Rezső, orgonából Koessler János osztályába járt. Nyaranta mesterkurzusokon bővítette tudását: Richard Kügele kontrapunkt tanfolyamait látogatta, 1909-ben Vecsey Ferenc, a világhírű magyar hegedűművész meghívására Fenyőházán intenzív kamarazenei tevékenységet folytatott. Ugyanebben az évben kapta meg végbizonyítványát az orgonaszakon, zeneszerzés-tanulmányait állami jutalomdíjjal 1910-ben fejezte be, hegedűművész-tanári képesítését 1911-ben, középiskolai énektanári oklevelét pedig 1912-ben szerezte meg.

Már a tanulóévek alatt elkezdett tanítani, 1911-ben – még főiskolai hallgatóként – a Szatmárnémeti Dal- és Zeneegylet hívta meg zeneiskolája igazgatójának: itt az intézmény újjászervezése mellett megalakította annak zenekarát is.

1913-ban kapta meg a Székesfehérvári Zenekedvelők Egyesülete felkérését, hogy álljon újonnan alapítandó zeneiskolája élére. A művész elfogadta az ajánlatot, a Fejér Megyei Napló 1913. április 30-i száma így örömmel adhatta hírül, hogy a Zenekedvelők Egyesületének választmánya az 1913 őszen megnyíló intézmény első igazgatójának „Hermann László országos magyar királyi zeneakadémiát végzett és államilag képesített okleveles zenetanárt, hegedűművészt, zeneszerzőt, okleveles középiskolai énektanárt, orgonistát, a Szatmári Zeneiskola székesfehérvári származású igazgatóját hívta meg, aki a megbízást elfogadta”.

A Zeneiskola megnyitása alkalmából, 1913. szeptember 1-én dr. Schlamadinger Jenő, az alapító Székesfehérvári Zenekedvelők Egyesülete elnöke mondott ünnepi beszédet, átadva az intézményt Hermann Lászlónak, aki először megköszönte a személye és tanártársai iránt megnyilvánult bizalmat, majd a növendékekhez szólt, lelkiismeretes munkára buzdította őket és ismertette az iskola rendtartását.

A Zeneiskola első tantestülete mindössze öt tagot számlált: Hermann László igazgató mellett Jámbor Zsigmond hegedűtanár, Havas Gáborné, Schwarzbach Flóra és Szécsi Béla zongoratanárok alkották tanári karát. Az intézmény 107 növendékkel kezdte meg működését 1913-ban, zongora, hegedű és magánének szakokon. 1914-ben alakult meg a gordonkatanszak. Az 1915/16-os tanévben már a fuvolatanszak, a zeneszerzés és az egyetemes zenetörténet, mint fakultatív melléktárgy is helyet kapott a tanmenetben. Hermann László széleskörű képzettségének jó hasznát vette az intézmény: hegedűt, zongorát, zeneszerzést, zeneelméletet, összhangzattant és egyetemes zenetörténetet egyaránt tanított.

A fiatal igazgató helyzetét az 1. világháború eseményei igencsak megnehezítették – ennek ellenére bámulatos aktivitással vetette bele magát a munkába, az iskola eredményes vezetése mellett dirigálta a Zenekedvelők Egyesületének szimfonikus zenekarát, szervezte a hangversenyéletet, s rendszeresen fellépett hegedűsként és zongoristaként.

A székesfehérvári éveket 1919-ben a győri Ének- és Zeneegylet Zeneiskolájának meghívása zárta le – bár nem véglegesen. Hermann László ekkorra már nemcsak muzsikusként, de iskolaszervezőként is nevet szerzett magának: Győrben is az igazgatói székbe várták. (Beszédes adat: távozásakor a székesfehérvári Zeneiskolának már 400 növendéke volt, hat év alatt megnégyszereződött az induló létszám.) Az általa eddig irányított intézmények mellett tanácsadóként a veszprémi, hódmezővásárhelyi és rimaszombati iskolák is igénybe vették

szakértelmét, a Vallás-és Közoktatásügyi Minisztérium pedig vele dolgoztatta ki a zeneiskolák tantervét 1925-ben.

A Győrben eltöltött negyedszázad alatt szintén több munkaterületen működött: tanított, zenekart vezényelt, Collegium Musicum hangversenysorozatot indított, zenetörténeti előadásokat tartott. Feleségével, Szanyi Irma zongoraművésznővel és Helényi Gyula gordonkaművésszel megalapította a Győri Triót (a művészársaság 1946 után Fehérvári Trió néven is fellépett), negyedszázad alatt 740 alkalommal játszott közönség előtt, koncertjeit a bécsi rádió többször is élőben közvetítette. Pedagógiai munkáját olyan kiváló, később világhírig jutó tanítványok fémjelezték, mint Varga Tibor, Albert Ferenc és Metzker Károly hegedűművészek, Maros Rudolf és Halmos László zeneszerzők

A 2. világháború befejezése után ismét Székesfehérvár kínált Hermann számára új feladatokat. 1946. december 1-től az Állami Zenekonzervatórium tanára, majd 1948. november 3-tól 1950. március 26-ig az iskola megbízott igazgatója volt. Munkáját állami és városi szinten több kitüntetéssel ismerték el: „A szocialista kultúráért” díj mellett a Városi Tanács is oklevéllel jutalmazta. 1956. augusztus 26-án vonult nyugállományba, de ez korántsem jelentette a pálya befejezését: Hermann László ezután a Zeneoktatói Munkaközösséget vezette, tanított Várpalotán, írt és komponált. Publikációinak száma tekintélyes: öt könyve, köztük a Paganiniról szóló, valamint A fúvószenekar és hangszerei és a csak külföldön megjelent A hegedű című dolgozata mellett kb. 150 kisebb cikket-tanulmányt jegyzett. Zeneszerzői életműve mintegy 100 darabot ölel fel: zenekari műveket (a legnevesebb a budapesti filharmonikusok által bemutatott Scherzo), kamaraműveket, zongora- és hegedűdarabokat (köztük sok pedagógiai céllal készült), dalokat és kórusműveket, valamint mintegy 30 átiratot.

1966. június 19-én bekövetkezett halála után Hermann László a veszprémi temetőben talált végső nyughelyre. Emlékét méltó módon őrizte meg szülővárosa: 1992. február 21-én a Székesfehérvári Állami Zeneiskola felvette a nevét. A névadó ünnepséget portréjának leleplezése és műveiből összeállított hangverseny, valamint személyes tárgyaiból, műveinek kézírataiból és nyomtatott példányaiból, egyéb dokumentumokból összeállított emlékkiállítás tette teljessé.

Szabó Balázs zenetörténész,

[a Hermann László Zeneművészeti Szakgimnázium és AMI](#) tanára (A szöveg forrása, a művészetoktatási intézmény honlapja)

A ZENEISKOLA ÉS A NÉPDAL¹

Hogyan jön a kettő egymás mellé? A felelet igen egyszerű. Magyarzeneiskola a tanmenetében nem mellőzheti a népdalt, a zenetanuló pedig nem nélkülözheti annak ismeretét. A kettőt összhangba kell hozni. Köztük kapcsolatot, kell létesíteni, hogy gondolkodásunk zeneileg is nemzetibbé váljék, magyarságunkat ezáltal is erősítse és hirdesse.

Ehhez éppen kapóra jön az a körülmény, hogy a zeneiskolák bizonyostekintetben idejét múlt tanterve felfrissítésre vár. Ezt a kedvező alkalmat kell arra felhasználni, hogy a felbecsülhetetlen szellemi kincset jelentőnépdalanyag a zenéttanuló ifjúságnak is a javára szolgáljon. De hogyan? Úgy, hogy a hangszeres zenetananyagában méltó helyet kapjon. Amiaztán részben előadási feladat, részben és megfelelő kivitelben a technikaszerzés és ritmusfejlesztés hathatós eszköze lenne.

Ennek figyelembevételével a zeneiskolai új tanmenet aztán olyan legyen, hogy ne csak az egyetemes, de a magyar zenekultúrát is szolgálja. Komolytalanság lenne azt hinni, hogy e kettő között értékellentét van. Nincs! — Ebből kifolyólag az új tankeretet csak úgy képzelhetjük el, hogy benne előzménye legyen minden következménynek és oka minden eredménynek. Az új tanításterv körvonala ne csak az időjárat kifejezése legyen, hanem úgy szolgálja ifjúságunk zenetanulását, hogy általa lelkesmagyar zeneművelődő és zenétkedvelő közönséghez jusson az ország.

A cél elérésére a népdalkincsből, mint energiaforrásból kell merítenünk. Aztán a népdalzene csodálatos ritmusvilágán, nemes dallami gazdaságán és kristályos architektúráján keresztül kell megismertetnünk, terjesztenünk nemzeti zenénket. Az adottságot ki kell aknáznunk. És pedig úgy, hogy a hangszeritanítás alsó és még középső fázisában is a tanulmányintegráns részét szolgáltassa a népdal.

¹ A Zene 1939 / 6. szám / Hermann László: Zeneiskola és a népdal

Maga a népdalkincs éppen úgy, mint például a gregoriánének, olyan tárgykör, melynek tanulmányozása egész embert, mondhatni egyemberöltőt kíván.

Ha tehát ebből a hatalmas komplexumból olyan részeket választunk ki, melyek a pedagógiai feldolgozásra alkalmasak és amelyek a különféle technikai célok variálásának lehetőségét már eredetijükben is magukon hordják, a kíváncsú új és magyar ösvényre léptünk. Ha pedig elgondoljuk, hogy a zenetanulók serege drága pénzért szinte kiló számra vásárolja a technikai tanulmányához szükséges kottaanyagot, megállapíthatjuk, hogy mindezt egyszerűsíteni és egyben olcsóbbá is lehet tenni.

Igen kíváncsú, hogy a zenetanulók igazi zenéhez jussanak. Holmi kétes zenei értékek helyett a műzene abszolút értékes gondolatai, szemelvényei, a népdalkert gyönyörű virágai és a nemesveretű régi magyar egyháziénekek tegyék ki a hangszertanulás anyagának a zenei gerincét. Ezeknek praktikus feldolgozásaiból és variánsaiból kerüljenek ki azok a komponensek, melyekből a vonósok a különböző vonás, a fúvósok a fúvás és a zongorások a billentés különféle neveit elsajátíthatnák.

Még a mechanikus jellegű gyakorlatok számára is ebből a témakörből merítenék, mint ahogy az előadási készség önállósítását és az igazitársaszenélés kiindulását is éppen ettől várom.

Hiszem és vallom, hogy kiváló zeneszerzőink ezt a tervet sikerrel oldanák meg és ezzel új fejlődési lehetőséghez juttatnák a magyar zenepedagógiát.

HERMANN LÁSZLÓ,
a győri zeneiskola igazgatója

PAGANINI

Szemelvény Hermann László: „Paganini” c. művéből²

Zenetudományi könyvtár 10. sz. Ára 50 fillér.)

Paganini Prágában hat koncertet rendezett (1828. december 19-20-ig). Ugyanakkor, mikor utolsó koncertje volt, a berlini Börsenhalléban ismeretlen embertől egy rosszakaró s Paganini karrierjét letörni vágyó értesítés jelent meg. Cikkíró hevesen kigúnyolja a bécsiek lelkesedését, kineveti őket s Paganinit Arlequinnek, kézügyességű embernek kiabálja ki, aki bravúroskodik s még ebben sincs valami különös ötletessége. Romberg, Rode, Spohr, Lafond mennyire különb művészek nála, de ezeket – rút hálátlanság! – mintha elfelejtették volna. Igaz, hogy a bécsiek még lelkesedtek érte, hanem már Prágában igaz érdeme szerint fogadták s három koncertjén a közönség fokozatosan lefelé fogyott. De ilyen mesterkedésnek ez a méltó válasza. A mérges, személyes élű írásnak volt aztán hatása; a rosszmájú kritikuspép ezután indulva s majdnem átolvasás nélkül szerteszét Európában mindenféle kicsiny és obskúrus, gyanús múltú lapocskában lenyomatta s szenzációéhesen kapott rá a közönség. Magának Paganininek is tudomására jutottak e sorok, de ő egy szelíd vállvonással s derűs mosollyal minden erre vonatkozó nyilatkozatot megtagadott. – Egy boroszlói újság, mely 1829. január 13-iki számában kifejezi, hogy Prága közönsége – bizonyosan tudja – nem vállal közösséget a történetekért, úgy érzi a cikkben elkövetett sértésekért. Mert Prága régi, kultúráértékű zeneváros s ha harcot kezd is, nyugodtan, komolyan, tudással vívja meg azt s nem támad titokzatosság ködköntösébe bújva, a jogos ellentámadások elől rejtőzve s nem tapos senki becsületébe se ...

Különben halljunk egy szaktudásos, minden ellenszenvtől ment, komoly kritikát azokról a sokszor említett, sokszor híresnek kikiáltott művészekről: Rode, Kreutzer, Baillot, Spohr és másokról, kiket hasonlatképp állítanak Paganini mellé, legtöbbször azért, hogy őt kisebbítsék. Ezekről Guhr pontos, értékes munkájában „a Paganini-féle hegedűjáték módszerében” így ír. Röviden ismételjük gondolatait: Ezek a mesterek a játék finomságait mérhetetlenül szépen kiépítették s a hegedűnek oly érzékenységet kölcsönöztek, mellyel az

² A Zene 1913 / 4. szám / Hermann László: Paganini

minden percben elszédítette az emberi szívet. Az elérzékenyedés hatásaképp egy nem mindennapi tulajdonság fakadt ki: a jóság. Ismétlésszerűen s hasonlatosan a görög Orpheus-mondához, ki az állatokat szelidítette meg lantjának érző bensőségével. Hanem Paganini még ezeknél is nagyobb. A fantáziájának terjedelme, színeinek végtelen méretei miatt, az impromptu ötletességében s az érzéseinek mélységes viharzásában.

Arra a híres prágai levélre a bécsi Zeitschrift für Kunst is reflektál. 1829. 18-ik számában különösen arra a mondatra reflektál, melyben a tudósító maga bevallja, hogy csak egyetlenegyszer hallotta Paganinit játszani, de többé el sem megy a hangversenyeire. És mondja erre a lap: mily jogon ítélkezik nehéz problémák fölött az az ember, aki azokat csak egyszer hallotta. Mikor gyakori (s minél gyakrabban) alapos foglalkozás kell ahhoz, hogy valamit komolyan, alaposan megismerjünk és megértsünk. És különösen áll ez igazságnak arra az esetre, ha valami rendkívüli jelenséggel találjuk magunkat szemközt.

A prágai Unterhaltungsblättern (1829 január 20) szelíd dorgálással megy neki a cikk írójának. Mert kár ilyen sorokkal valakit (Paganinit), ki még hozzá beteg, törődött is, tönkre tenni, világemberek előtt kompromittálni és őt koncertek tartásától elkedvetleníteni.

De én magam azt hiszem, hogy az ilyen alacsony humorra építő cikknek nincs meg az általa célzott, szélesrétegű hatása.

Különösen sokat bosszankodik azon az ismertetésen Schottky és száakra bontja az igazságtalanságát, így mondja: a tudósító Paganini fogásait könnyűeknek mondja. Hát itt van a flageolet hangok tökéletes ismerete és használata, amelyekkel Paganini nem pauzakitöltéseket célzott, hanem a játék tónusát akarta enyhén, szelíden, lágyan megfesteni. Ezeket a hangokat utánózni lehetetlenség, annyira egyéniek s annyira ötletessé válnak a használat közben. Még kifogásoló kritikusok is ezt a művészi képességét valami delikát erőnek dicsérik s érdemesnek tartják arra, hogy magával a flageolet lényegével hosszasan és behatóan foglalkozzék a teoretikus.

És a vele való foglalkozás nem is maradt el. Bécsben Blumenthal flageolet iskolát (tankönyvet) adott közre, persze, a Paganini után. Ugyanígy Kari Wilczek Prágában. És a fentebb idézett Guhr.

Fesztelen játék s a húroknak könnyed, gracióz, élénk mozgása (mit néhányan ismertetői közül humornak neveznek el, de keserőséget gondolnak bele, fájdalmat, önhumort és szégyen nélküli, szabad, bátor, pattogó kitörései, aztán a sokoldalúság s a nagy, a tudatos mesterségkezelés sokakban a Sekszipirrel való hasonlóságot ébresztette fel és mondották: ő a hegedű Sekszipirje. A zene humora ott nyilatkozik meg, mikor a művész futamos, lendülő mozgásokban, ütemes jó kedvben, gyorsaságban, élénkségben, csapongó kedvteléssel ugrat végig a zenei sorokon, mintha megvetne minden elszomorodást, minden borúságot, amit már sokszor útjában talált), most csak örülni fog, nevetni, kacagni!

Paganiniról megtudtuk, hogy vannak saját kompozíciói. Ezekről írja a lipcsei zeneújság (829. 42-ik sz.): „Önálló kompozíciói nem kevésbé előnyösen mutatják, mint játéka, hogy gyökeréig muzsikus lélek.” Míg a drezdai Merkur ezeket mondja róluk: Bármennyire is számított volt Paganini kompozíciója az előadás technikájával, mégis el kell ismerni, hogy éppoly jelentékeny — tele fantáziával — és megkapó, mint játéka. És ugyancsak távol áll a közönséges, bravúros textus hamis, fölületes csillogásától.

A Morgenblatt 1829. 298-ik számában olvassuk: „...cantabileja mély érzésekkel tűnik ki, melyek viszont a bájos, lágy melódiákkal hasonló érzéseket keltenek a hallgatóban...” Egy berlini újság így ír: „Kompozicionális tekintetben a Paganini E-dúr koncertje egyik legjelentősebb műve ...oly grandiózus stílusban van megírva.” Egy Bécsből Leipzigbe, a zeneújság részére küldött tudósítás így jellemzi Paganini zeneszerzői tulajdonságait: „A végtelen nagy energia, egyesítve szívhez szóló kedvességgel, a hatalmas erő, összekapcsolva elbűvölő bájjal; szellemóriási, vezetve gyermekkori érzésektől.

Egyesek kifogásolják a nem épen formás kéztartását, meg a fej és a test szabálytalan egyensúlyozását, mik egyszerűen külsőségek. Ezzel szemben észre nem veszik, hogy mekkora fordulatossággal, tónusváltozással, erősödéssel és gyöngüléssel tudja a hatásokat kihozni. Ezt szabályokkal megkötözni s báját ezzel megtompítani, igazán nevetséges volna. Az bizonyos, hogy Paganini az iskolás törvényeket nem tartja be, a hegedűt tetszés szerint fogja, a vonót hangulat szerint kezeli, amikor rövid vagy hosszú taktusokat akar kiformálni. A sztákkátó sem egyenkinti, pauzáktól megtört, valami magától működő kinetikai

energia ugratja végig a vonót a húrokon s a sztákkátó, mi ilyenkor felrebben egyenletesen és tökéletesen gördül le.

Az a prágai tudósítás nagyon messze lett, mikor Bécset kinevette. Hogy rosszindulat vezette egyedül és személyeskedő haragját a művész ellen fokozta a városról mondott elitelő szavaival, mindezt a légből kapott mondás igazolja. Mert Bécs akkor vezető zeneváros, mint ahogy divatkezdő volt és marad még sokáig Páris. Belőle indult ki minden zenei reveláció, minden zenei kitűnőség megfordult és sokan legelőször itt mutatkoznak be a világnak. Mert mindenfelől figyelemmel kísérik a város zeneeseményeit, az ilyen bemutatókról tudósításokat közölnek.

Bécs arról ismeretes, hogy fel is ismeri a zenei tehetségeket, hogy pompás érzékelőképességével felfedez és különbséget tesz igazi és hamis tehetségek között. Az ő ítélkezésében teljes nyugodtsággal bíznak és nem csalatkoznak sohasem. E kor legkiválóbb zenei tehetségeit, kiknek dicsősége ma sem fakult el, egy Händelt, Haydnt, Gluckot, Beethovent, Mozartot és persze Paganinit is ők értékelik először. Bécsnek volt hozzá érzéke.

Hogy mekkora tendencia, rosszindulat volt a kritikában, igazolható a következő adatokkal. Eszerint a levél szerint Paganini 3 koncertje üres volt s többet nem is tartott. Ellenben biztos adatokkal kimutatható, hogy mind a hat koncertet megtartotta s nagy haszna is volt belőlük: 5360 forint.

Prága tehát hidegen fogadta a mestert. Mivelhogy fantasztikus szépségeit nem tudta felfogni s mindenképpen csak bravúroskodást keresett benne. Hozzájárult, hogy ez időben Paganini betegeskedett, koncertjei majdnem elmaradtak, hogy Prágában mindenféle intimebb sorsra érdemes pletyka kószált, mit a morális kisváros idegesen s rosszhiszemű tévedéssel, ellenségesen fogadott. Személyes támadások is dúltak, de amellet az értelmes sajtó, ha akkora lelkesedése nem is volt, mint a bécsinek, mégis igyekezetéhez képest komolyan tárgyalta.

Mily nevetséges csak az a kifogás, hogy Paganini túlzott büszkeséggel magas belépődíjakat kért, ami bosszantotta a prágaiakat, meg az, hogy a lovagi címet használni érdemesnek nem tartotta.